

נאמר של נייר

הקטעים החסרים של „שיח לוחמים“ * אלדרד ומידד

מתנבאים בפאשיזמים * „פרוטוקול זקני ציון“ בבתי הספר *

הקלות מפליגות לאגודת הסופרים של דויד לוי

מקור

טוהר הנשק

בשבועות הראשונים אחרי מילחמת ששת הימים ישבו בני דור ההגנה של התנועה הקיבוצית בחולדה, בעין-שמר, ביזרעאל ובעוד קיבוצים, בחנו, כאבו, שאלו, השתפכו והגיבו בכל אמצעי ה"תגובה הקולקטיבית, שבהם תוכנתו ברבות השנים.

התוצאה היתה ספר סכריני מלאנכולי שנשא את הכותרת שיח לוחמים, בו רודדה התגובה הקולקטיבית לכדי מיתוס סכריני.

רון אדליסט, יושר תאורי ונקיון מחשבתו

אחרי מילחמת יום הכיפורים לא טרח איש בתנועה הקיבוצית לערוך תרגיל חוזר לשיח לוחמים.

בין מילחמת ששת הימים למילחמת יום הכיפורים אירע בקיבוץ ג'זשמואל אירוע טראגי. בן-המשק, אורי אדיב, נתפס כחבר ברשת ששיתפה פעולה עם המודיעין הסורי. לתנועה הקיבוצית, לשומריה הצעיר ולקיבוצי-הארצי היה מעשה בגידתו של אורי אדיב בבחינת הלם מתריד, שכמו חשף את קצות העצבים של התנועה כולה. מרחק הזמן אין ספק שאדיב הגיע לאן שהגיע בזכות מערכת של מילכודים אידיאולוגיים, שלא הותירה בפניו ברירות רבות.

בימים אלה פירסם הסופר איש עין-שמר, רון אדליסט, את הרומן הראשון שלו מיגדלים פורחים, בו הוא מציג גירסת בן-קיבוץ לסיפורו של אורי אדיב, אם כי הוא עושה לא מעט כדי לבדות את ה"דמויות.

הכותרת מיגדלים פורחים מייצגת כאן עולם ומלואו — מיגדל המים של הקיבוץ מול מיגדל המיסגד הערבי, שהקיבוץ גיבש את מאמיניו מאדמותיהם. ספרו של אדליסט הוא בבחינת ניסיון הסרת-קדים של בן-קיבוץ, להתמודד עם הערכים שעל ברכיהם גדל, תוך שמירה על טוהר הנשק הספרותי שלו.

* רון אדליסט — מיגדלים פורחים; הוצאת ספרית פועלים; 306 עמודים (כריז כה רכה).

מיגדלים פורחים הוא אנטומיה של ה"ת" פרוקת הנפש-הפועלת, המרכיב, עווי סתר, שהוא כפילו הספרותי של אהוד אדיב. האנטומיה מפרטת את המהלכים שהובילו אותו עד לאותה בגידה, מהלכים שהסופר מונע עצמו מלחנות עליהם את דעתו. רן אדליסט מתגלה כבר בפרקי הפתיחה של הספר כמחבר ומתאר מעולה, שלשונו הספרותית אומנם מחוספסת מעט, אך יש בכוח האמיתות שלו לכסות על הפגמים. על עוז/אורי שלו הוא כותב: „איך זה שילד אישכנזי, שנדל יחף על דשא בקיבוץ, שהוכתר כחג הכיכורים בור ירוק, שנמשח בחנוכה בחלב נרות, שצחק כיפס ה"י בפרטיות, איך הוא קם בקרב בהיר אחר, גם לפרויה, ומספר שם כל מיני סיפורים מספרי שיער על זוויות הירי של המאגים בעמדות הקיפוד במוצאי הביקעה. למה? זה מה שמעסיק את השוטמים האחרים האלה...“

על שאלה זו עונה עווי בציניות הצברית האופיינית, בנוסח: „אז כך: כיתה ו' החלפתי לוותר על אהבת בגלל העוול שנעשה כארץ לערבים“. והאמת היותר-ישירה והפחות-צינית, היא שקיבוץ גיבעת-נטפים הצמיח את עווי על אדמותיו שהיו אדמות הכפר הערבי אוס-כותוף. ובאחת האתגרות של מילחמת השיחרור, כאשר אביו של עווי הגיע לחופשה בגיבעת-נטפים, הווי ביחד עם חברים אחרים את

אורי אדיב, קיטר ביום וירה בליה"ל

גבולות הקיבוץ וגזל מאדמות הכפר ה"ערבי. תמונה זו היא הטראומה שהולידה את עוז/אורי לאן שהולידה.

את בספריו הקודמים של רן אדליסט, שהיו קבצי-סיפורים, קיים שיכרון המרי-חבים, הרי שברומן זה הופך שיכרון ה"מרחבים לשיכרון הלשון העברית. אדליסט מגשים חלומות של סופרים רבים. העברית שלו מקולטת מוצקות, כנות. היא אמינה יותר מתוכנית הלימודים בספרות עברית. הלבטים המלאכותיים של כמה מסופרי דור ההגנה, הופכים ליד עוצמת תיאורו של אדליסט למעין אוננות-אינטלקטואלית.

מיגדלים פורחים הוא, כאמור, אותה אני-טומיה המדרדרת את עוז/אורי מדרך הישר הקיבוצית אל עבר המהפכה העולמית. ל"קיבוץ מגיע אייב, שמסביר לעדת-מערב-ציו: „המהפכה נמצא לבדו בחפירות... אין נפש מאחריו, ומלפניו. אין לו עבר וכמוכן שאין לו עתיד אישי. הוא חי לבדו בעולם. הוא צריך להחליט לבדו מתי לקום מחפירתו ולהסתער לבדו על פי

פקודתו שלו...“ אייב * מפור באונוי עווי/אורי את עולם האשליות הקיבוצי, ומב"היר: „כל העסק הזה נראה לי כמו פני-מוריים אחד גדול... המון רשאי, המון שפט, וכולם משפלים ככולם. סוציאליזם מיפוי-לי...“ וכמו למנוע ספק כלשהו, בכך ש"המדובר בקיבוץ ג'זשמואל, באורי אדיב, ובאנשים חיים וקיימים, הרי שרון אדליסט מוליך בספרו את ד"אלל כוהן-בנדיט אל גיבעת-נטפים. וכידוע סיפור ליל-הבלהות של אורח מצפן, כוהן-בנדיט, בקיבוץ ג'זשמואל, עשה די כותרות לפני כעשור.

עם תפיסתו של עוז/אורי מתחילה המוגלה הקיבוצית לצאת לאור השמש. מכונת הרכילות הישראלית, מכונת ההש-מצה, עובדת במלוא הקיטור. אדליסט מתארה בלשון שהיא החיים: „מה זה שיר? נכון שהוא דיבר, כמו כל ה"שמוציניקים. ערבים, שיוויון, סוציאליזם. כולם טרברים ככה, את יודעת, את כולם מרעילים כמשקים שלהם עם הסיפורים האלה, אבל כמו כולם גם הוא קיטר ביום וירה בליה"ל, למה דווקא הוא?...“ אדליסט מרצף את העמודים בלשון ספרותית חצי-צבאית, שדומה לה טרם נראתה בספרות הישראלית. ישנו איוה מרכיב של דוגרי, יושר תיאורי ונקיון מחשבתו בתיאורים אלה.

היושר הזה אינו היושר של התנועה הקיבוצית. ואדליסט כמו חושף את ערוותה של תנועה זו, כאשר הוריו של עוז/אורי מבקשים מהקיבוץ שיממן את ההגנה-המישפטית לבן-הקיבוץ שסרת. חברי ה"משק שואלים ומקשים: „שמעתי בחצר את הדיבורים, גדי, לביא, וישק... שאר הדיבורים הפחדים להביט במציאות, הלא הם אנשי צבא מהוללים, ואני לתומי חשבי-תי שמו שמבקש להנהיג חיוב ליטול על עצמו אחריות גם לנפשות, לא רק לנפשותי נות, ולא לערר הצינו. ביאו ונראה חברים מה קרה לבן שלנו, כן, לבן של חנה ודוב, לבדו של נחציה ורות, לבן שלנו...“

סיפרו של רן אדליסט, שואל בכל עמוד ועמוד של הספר את השאלה „מה קרה לבן שלנו? ו"לא רק לבן שלנו, אלא מה קרה לכלנו? ואת התשובה נותן עוז/אורי באחד מהמקומות: „לא נובל לקפוץ על פני ההיסטוריה... אנחנו חייבים לתמוך בתנועת השיחרור הפלסטינית, לא מפני שאנחנו רוצים בקיומה אלא מפני שהיא היחידה המסוגלת לקרר ולקרר את הצינונות כי מורח התיפון...“ עוז/אורי אומר זאת בחוג יהודי-ערבי, שבו הוא גם מסביר: „אנחנו נגד גזירות וסאדאטים ואסאדים והוסיינים ועראפאטים...“ אחר כך, במיכתו-מהפכני, מציג בפניו תבוי הערבי נימר שאלה: „היית פתע באב"ד אם היה עומד בינך לבין הרעיון? עונה עוז/אורי את התשר: בה שענו עשרות אלפי מהפכנים יהודים במורח-אירופה בעבר-הרחוק: „גם באב"ד. אבל המאבק בקיבוץ, בדבר מימון מישי-פטו של עוז/אורי אינו נירגע. אדליסט מקצין מאבק זה, תוך שהוא חושף לא מעט מפניה של תנועה זו: „אנחנו צריכים לשבור לעווי עורר-ידיו כדי לממן לו מישי-פטים נגד המדינה? למה? בגלל שקווי חטף שתי פטרות לחי כחוקה ונרמה לו שעינו את החבר הערבי שלו? מה קרה בסך הכול? איזו מין הוצפה ארוחה זאת, ואי צריך לממן את זה? ...! מה אנחנו מתאכזרים? אולי נכון שהילד-טוב-ירור שלם הזה רצה להרוס את המדינה, או

הרופי המדינה...“ ושוב תפילת דור-ההורים, השבה וחזרת בעמודי הספר: „רצינו לגדל אתכם פה-רים, נקיים, אביבים. להכין אתכם לקראת עולם חדש, אמין...“ ומיד אחרי זה: „מדעי זה תיעתע בנו הגורל שנצר מי-אדמתנו שלא שרששו אל אדמת כפר לשאוב ממנה חיות. כמה טעינו?! מה עשינו לך עווי שככה עשית לנו?...“ והוויכוח שאינו חדל, אם על הקיבוץ לממן או לא לממן את הגנתו המישפטית של הבן עוז/אורי, מביא את אחד החברים לומר על הקיבוץ: „ממילא כל הסיפור עם הפוציאליזם האונגרי המהפכני נגמר, אז מה נשאר לנו אם לא להיות בני-אדם, לחיות ולתת לחיות...“ או בנוסח אחר, כפי שאמר עוז/אורי על דור-המייסדים: „הם היו מברכים בלי סוף על קשר אירופי לאדמה, אבל כל מה שנשאר לנו זה ה"עיצוב הפסי של לוח השעונים בטרקסרי ריב. עד שהיהודים לא יעלו בדרך שבה עליתי היום, וירא את הזקן נאחו בתלפת אלוהים הקטנה שלו כמו יבלית, הם לא יכינו עד כמה הם מועים כשהם מברכים על שטח יהודי. מדינה יהודית?...“ אין ספק שמיגדלים פורחים רצוף מישי-גים, אותם יאתרו מומחי תורת הספרות השורצים במאותיהם באולמות האוניבר-סיטה, אלא שמישגים ספרותיים מקלקלים רק ספרים גרועים, ספרים של סופרים שאין להם מה לומר. המישגים של רן אדליסט נבלעים מתחת למילים ומתחת לאותיות. והספר הופך לאחת מנקודות האור היחידות של הספרות-העברית בשנה האחרונה. מיגדלים פורחים הוא ספר אמיתי, על עולם אמיתי, ששאלותיו מיתיות וה"תשובות הן בלב הקוראים.

לשון

טוהר הלשון

מזה כמה שבועות חוגג העיתון הירושלמי כל העיר חגיגה בלשנית, אותה החלו תאומי המיכתבים-למערכת הרצל ובלפור הקה, המאיימים להקים את משמרות הלשון ה"מזה

אייב הוא כנראה אילן אלברט, מהפכני-יבוא שהגיע ארצה, התיישב בג'זשמואל, שם השפיע על אורי אדיב ואחר התברג לצמרת מצפן של סוף שנות ה'60.